

Es Busqueret

Butlletí d'Ornitologia del GOB-Mallorca

Núm. 7 - Abril 2003

Es Busqueret

núm. 7 Abril 2003

Butlletí d'Ornitologia del GOB-Mallorca

Comitè Editorial

Vicky Heredero
Carlos López-Jurado
Jesús R. Jurado
Jaume Adrover

Coordinador Editorial

Vicky Heredero
vickyheredero@telefonica.net

Transcripció dels originals

Margalida Torres
Pepi Marquez

Dibuix portada

Vicenç Sastre

GOB-Mallorca

Veri,1,3r, 07001 Ciutat
Tel: 971 721 105
Fax: 971 711 375
info@gobmallorca.com
www.gobmallorca.com

SUMARI

Editorial

Notícies

Un projecte engrescador:El seguiment d'aucells comuns-SAC- del GOB.

Joan Mayol

Es Busqueret s'en va de viatge:

Les conseqüències del desastre del Prestige. Estat del litoral de Galícia des de Muxía fins a Laxe

Maite Louzao

forumAUS@

Heràldica Aucellera (III): Llinatges amb aucells a l'escut.

Jesús R.Jurado

L'aguait

Es Busqueret se queixa

Qui ha fet l'Ornitologia de l'Arxipèlag? (III)

Cristòfol Vilella i Amengual, naturalista, pintor i taxidermista

Jesús R.Jurado

Notícies del Mon

Anellament

Es Busqueret recomana: Aus de les Illes Balears

Nou atles dels aucells nidificants de Mallorca

Agenda

EL DECRET DE PROTECCIÓ DE ZONES HUMIDES

Macià Blázquez Salom, President del GOB Mallorca

Les zones humides (albuferes, prats, salobrars, basses, torrents, etc.) són àrees naturals de gran importància ecològica, amb una diversitat altíssima d'espècies animals i vegetals i amb una productivitat excepcional. Per això fa anys que existeixen directrius internacionals adreçades a la conservació d'aquests hàbitats.

La importància de les zones humides és encara més elevada a la Mediterrània i a les Illes Balears, per mor de la seva escassetat i singularitat en un entorn àrid. Per aquests motius és fonamental conservar adequadament les zones humides que han arribat fins als nostres dies salvant-se de processos de dessecació per a usos agrícoles i d'urbanització.

L'any 1997 la Conselleria de Medi Ambient elaborà un inventari de zones humides de les Illes Balears, cartografiant-les i descrivint-ne els valors. En aquest catàleg s'inclouen 41 zones de Mallorca, sumant més de 3.000 hectàrees. D'ençà de llavors i fins ara, aquest inventari ha estat una referència important (per exemple, recollint-ne la necessitat de tenir-lo en compte al Pla Hidrològic), però malauradament sense gaire pes legal.

A finals de 2002 la Conselleria de Medi Ambient feu pública una proposta de decret de protecció de les zones humides, que pretén donar protecció legal als espais inventariats, incrementant-ne el nombre fins a 70 i l'extensió fins a 4.785 ha. El decret preveu la prohibició de les activitats que puguin posar en perill la conservació de les zones humides catalogades: rebliments, abocament de runes o d'aigües residuals, etc.

L'aprovació definitiva d'aquesta protecció impedirà la destrucció de diverses zones humides catalogades que a hores d'ara són sols urbans o urbanitzables, com és el cas de Ses Fontanelles a Palma, Sa Porrassa a Calvià, Maristany a Alcúdia i Ses Feixes a Eivissa. Altres aspectes positius del decret són la recuperació de les zones humides que en el passat es rebliren amb enderrocs, i l'aplicació de plans de gestió a totes les zones humides catalogades.

Tot i que el text té aspectes millorables, aquesta és una norma important que significaria un gran avanç en la protecció dels espais naturals a les Illes Balears. I ho diem així perquè a hores d'ara la seva aprovació no està gens clara, com una mostra més de la feblesa del Govern del Pacte de Progrés en política territorial i ambiental.

L'aprovació d'aquesta norma no compta amb el suport dels ajuntaments que preveien la seva urbanització (Palma, Calvià, Alcúdia i Eivissa), a més d'altres ajuntaments que també han manifestat el seu desacord per motius diversos. És increïble que l'any 2002 encara hi pugui haver ajuntaments a Mallorca que promoguin la urbanització zones humides. D'altra banda, sembla que el decret proposat tampoc compta amb el suport unànime del Govern; i ben bé podria ésser que finalment el projecte de decret acabi aparcat indefinidament.

Resten pocs mesos (setmanes) de legislatura, i convé que els partits que governen, que en el seu moment feren bandera de la protecció del medi natural, ho demostrin ara ja amb fets.

NOTÍCIES

JOAN CUERDA, EN EL RECORD

El 7 de gener ens ha deixat un naturalista singular, D. Joan Cuerda Barceló, president d'honor de la Societat d'Història Natural i paleontòleg de fama mundial en la seva especialitat, la fauna marina fòssil del quaternari. Altres publicacions glosaran amb més detall la seva trajectòria científica, però no està demés que "Es Busqueret" faci un "txip" de tristor per aquest decés, perquè molts dels ornitòlegs de les Balears conegueren D. Joan i aprengueren d'ell coses de fòssils... i de manera de ser. D. Joan, militar de professió, es va dedicar a la paleontologia com a afició, i va fer aportacions d'un gran valor, gràcies a la seva generosa dedicació a la ciència, a la qual va consagrar molts d'anys de tasca pacient i silenciosa. La seva desinte-

ressada aportació (probablement mai va tenir ni una beca ni un ajud econòmic per als seus treballs) suposa cents de pàgines d'articles, comunicacions a congressos, i una monografia especialitzada de consulta obligada pels paleontòlegs mediterranis. Una de les seves grans troballes va ser la dels jaciments fòssils des Carnatge, on molts hem passejat amb ell; era emocionant veure aquell savi entusiasmar-se davant les restes de caragols, que sabia interpretar en relació als ambients on havien viscut. Sabia llegir a les copinyes els climes i els nivells marins del passat i deduia, amb tot el rigor de la ciència, els climes de Mallorca de fa decenes o cents de mils d'anys enrera, en la línia de la paleoecologia. A la seva casa del Molinar, obria calaixeres i mostrava, amb la paciència d'un bon mestre, els espècimens que havia preparat amb habilitat de joier. Són molts els geòlegs que han après molt del mestratge de D. Joan, que també va saber dedicar molts esforços a la Societat d'Història

Natural, peregrinant per les institucions en anys molt difícils per aconseguir els fons necessaris per l'edició del Bolletí, que probablement sense les seves gestions hagués naufragat com tantes iniciatives en anys de penúria econòmica i cultural.

D. Joan es guanyà merescudament el respecte i l'apreci de tots els que el coneguèrem. Mai va palesar ni la més lleugera incomoditat per diferències ideològiques o polítiques amb altres naturalistes, i va saber estar en el canvi generacional de la Societat d'Història Natural i els seus plantejaments, cada vegada més compromesos amb la conservació de la natura i el medi ambient. Des d'aquestes pàgines, per tant, ens afegim al dol de la comunitat naturalista de les Balears, i retem aquest petit homenatge a una de les persones que més contribuïren, en un període difícil, al coneixement de la Natura de les Balears i l'organització de la comunitat científica de les Illes.

Descansi en pau.

Exposició de J.Varela per Galícia

Al Centre de Cultura de "Sa Nostra" va tenir lloc, entre els dies 28 de gener i el 8 de febrer una exposició del biòleg i artista Juan Varela. La mostra, "Les terres de Baliar", va reunir 45 quadres de la fauna i flora de l'arxipèlag, i la seva recaptació se destinarà a projectes de recuperació d'aus afectades a Galícia per la catàstrofe del Prestige.

VHV

La finca de sa Talaia perd el vedat de caça

La finca de Sa Talaia, situada al terme de Santa Eugènia, a Mallorca, ha perdut el seu vedat de resultes de la inspecció de la Guarderia forestal, que hi trobà esquers enverinats. Arrel d'aquest incident, a més d'anul·lar la concessió administrativa de vedat de caça, s'ha denunciat el possible delictes d'ús de verí en medi natural tipificat al Codi Penal.

L'ús il·legal de verí està provocant una important mortandat d'espècies silvestres i domèstiques i ha situat algunes espècies com la milana, en perill d'extinció tant a Mallorca com a Menorca. La Conselleria vol recordar que existeixen mètodes legals per controlar els predadors en vedats de caça.

CMA

Els nous edificis hotelers de Sa Font Santa (Campos) se situen dins un ANEI i dins un APT

La pretesa ampliació dels Banys de Sa Font Santa, de fet constitueix la construcció un nou complex hotel·ler de 300 places de capacitat, situades dins un ANEI i a pocs metres

de la zona inundada del Salobrar de Campos.

L'anunciada modificació de les DOT per a permetre la construcció de nous edificis hotelers dins l'Àrea Natural d'Especial Interès Es Trenc-Salobrar de Campos, que Unió Mallorquina ha promès si guanya les eleccions implicaria no només un mal precedent, sinó una contradicció flagrant d'aquest partit

Cal recordar que aquest projecte suposa la construcció de 11 edificis a més de l'establiment termal i les piscines., amb una ocupació de 12.000 m2. Els edificis són de tres plantes.

La zona on s'ubica el projecte constitueix una Àrea Natural d'Especial Interès, protegida per la Llei d'Espais Naturals i a més a més és una Àrea de Protecció Territorial protegida per les DOT. Amb els dos casos no és possible construir un complex hotel·ler com aquest

Des del nostre punt de vista la pretensió de UM de reformar les DOT per permetre aquestes noves edificacions resulta del tot patètic. És simptomàtic que aquest partit s'ha negat a reformar les DOT per incrementar la protecció i ara planteja modificar-les per autoritzar la construcció d'un hotel dins una ANEI i un APT.

GOB

EL SEGUIMENT D'AUCELLS COMUNS-SAC

Joan Mayol

Coneixes els aucells? Coneixes -ho estat disposat a aprendre- els cans de les espècies comuns? Vols dedicar quatre matins a l'any a un projecte col·lectiu? El GOB t'ofereix un SAC d'aucells!

Des de fa molts d'anys, hi ha països on determinen amb precisió l'evolució demogràfica de les seves poblacions ornitològiques. Això és molt important, ja que permet potenciar mesures de conservació on més falta fan, i quan més necessàries són, i a la vegada ofereix una visió de conjunt prou fonamentada de la situació dels ecosistemes, ja que els aucells són un bon indicador de l'estat general de la natura. A la trobada d'aucellers d'Eivissa es va detectar aquesta carència a casa nostra, i semblàrem la llevar per posar-hi remei: posar en marxa un programa de Seguiment d'Aucells Comuns, el SAC, similar al que els companya de Catalunya han iniciat l'any passat amb el nom de SOCC (Seguiment d'Ocells Comuns de Catalunya).

El principi és simple: cal realitzar de manera estandarditzada i constant una sèrie d'itineraris, sempre els mateixos, en els quals es registren els aucells vists o escol-

tats, a qualsevol distància. Per determinar aquests itineraris, es determinen a l'atzar una sèrie de quadrícules -segons la biogeografia local- dins les quals l'observador que se'n fa càrrec elegeix un itinerari de tres kms, aproximadament rectilini i d'est a oest, que es compromet a realitzar dues vegades a la primavera i dues a l'hivern. Les observacions es registren a unes fitxes, on s'ha dividit l'itinerari en sis etapes, i proporcionen una informació comparable d'any en any, que ens permetrà detectar i valorar els canvis demogràfics de les espècies.

L'Institut Català d'Ornitologia (IEO) ens ha proporcionat còpia del seu sistema i dels programes informàtics que fan servir. Gràcies a això, hem pogut ja definir les quadrícules prioritàries -que són les mínimes que hem de cobrir- i hem començat a definir itineraris. En alguna quadrícula s'han hagut de situar més d'un itinerari, sobre diferents tipus de paisatge (de prat, biòtops mediterranis, litorals o de muntanya). El quadre següent indica quina és, al dia d'avui, la cobertura garantida pel sistema.

Fan falta, doncs, un mínim de tretze persones més per cobrir les quadrícules priori-

Illa:		Mallorca	Menorca	Eivissa	Formentera
		Total (cobertes)	Total (cobertes)	Total (cobertes)	Total (cobert)
Q.P.	Litoral	6 (5)	3 (2)	3 (3)	3 (1)
	De prat	3 (1)	1 (1)	4 (4)	2 (1)
	Mediterr.	11 (7)	4 (4)	1 (1)	-
	Muntanya	6 (4)	-	-	-
No prioritàries		18 (2)	4 (0)	1 (0)	0
(Q.P.: quadrícules prioritàries)					

tàries, i seria òptim que fossin 34, ja que així totes les quadrícules tendrien, com a mínim, un itinerari de seguiment.

La tasca és simple: les persones interessades reben, en primer lloc, la fitxa de

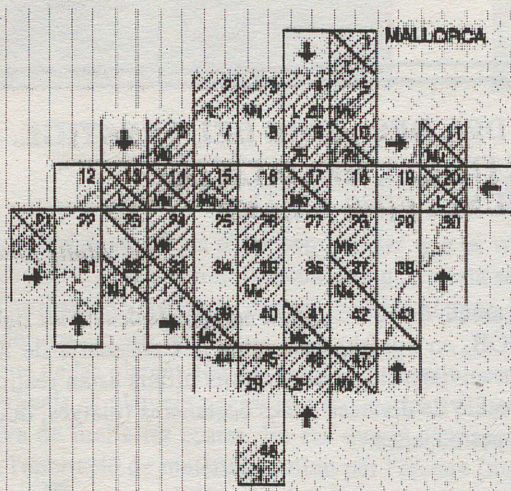
quadrícules prioritàries, però també és bo treballar la resta, i pot haver-hi més d'un itinerari per quadrícula. De manera que el nombre d'observadors no està limitat. Això sí: cada itinerari s'ha de repetir, cada any,

per temps indefinit, amb tancs pocs canvis d'observadors com sigui possible.

Totes les dades entraran en un sistema informàtic, que ens permetrà a mig termini conèixer amb precisió els canvis demogràfics de les espècies. L'esforç anual és reduït, però el compromís és a llarg termini. En altres països, aquest sistema s'usa amb molt d'èxit des de fa dècades, i els permet potenciar mesures de conservació molt eficients. Estam convençuts que l'ornitologia balear ja està madura per implantar això a ca-nosta, i suposarà una passa molt important per als aucells illencs. Per això, la col·laboració dels voluntaris és imprescindible: tu fas falta!

També estam cercant una empresa o entitat que vulgui donar suport financer, per imprimir material i cobrir les petites despeses que permetin recolzar un programa que neix a partir del voluntariat ornitològic més desinteressat.

Hi ha més informació disponible a la WEB del GOB, i es poden demanar els detalls amb un avís al nostre local (C/Veri, 1-3r, 7721105 conservació@gobmallorca.com) o amb un mail al coordinador (jmayol@infonegocio.com)

En retxat apareixen les quadrícules sel·leccionades per al nostre SAC. Les que tenen barra diagonal esquerra-dreta ja han estat adoptades per algun responsable.

col·laborador, instruccions detallades i un mapa 1:50.000 de la quadrícula de la seva elecció. Sobre aquesta dissenyen el seu itinerari i l'envien al coordinador. Aquest els fa arribar el mapa detallat, amb les etapes dissenyades. L'observador redacta una petita descripció, reb les fitxes, i a observar. El primer recorregut s'ha de fer entre el 15 d'abril i el 15 de maig, el segon del 15 de maig al 15 de juny (amb quinze dies entre un i l'altre) i els dos d'hivern, el desembre i el gener. L'itinerari s'ha de fer a primera hora del matí (iniciar-se no més tard de dues hores de la sortida del sol), en un temps de 2 a 2,5 hores. En principi, hem de cobrir les

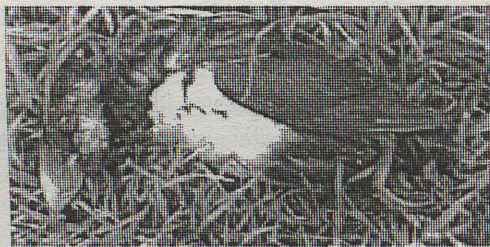
Es Busqueret s'en va de viatge

LES CONSEQÜÈNCIES DEL DESASTRE DEL PRESTIGE. ESTAT DEL LITORAL DE GALÍCIA DES DE MUXÍA FINS A LAXE

Maite Louzao

A mitjan gener va començar el desplaçament de 50 voluntaris setmanals des de les Balears fins Camariñas (Galícia) i des del GOB, en col·laboració amb la Conselleria de Medi Ambient (Govern Balear), també s'han enviat voluntaris. Aquests últims estan realitzant en col·laboració amb la SEO, la prospecció de diverses zones costaneres (platges, dunes i ports) per a la recerca i recollida d'aus petrolejades.

Cadafet *Fratercula arctica* trobat mort a Praia de Trava

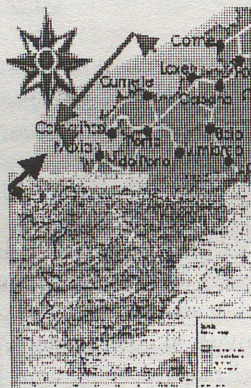
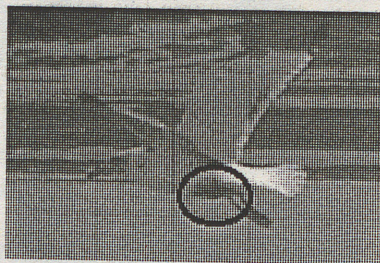
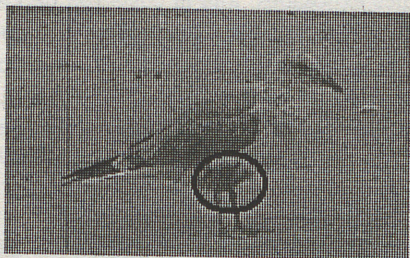

Fig. 1. Localització

Durant la setmana del 3 al 7 de febrer de 2003 els voluntaris vàrem realitzar la prospecció de la costa des de Muxía fins a Laxe (Vegeu fig. 1. Línia blava). No es va trobar cap au viva i únicament 4 aus mortes: dos exemplars de gavina vulgar, *Larus cachinnans*, un exemplar de pingdaí de bec prim, *Uria aalge*, i un altre de cadafet, *Fratercula arctica*.

La majoria de gavines (*Larus cachinnans*, *Larus ridibundus* i *Larus fuscus*) observades a les platges presentaven les plantes de les potes tacades del fuel anomenat chapapote. En algun cas es varen observar taques majors en el cos de l'animal i la conseqüent molèstia i intent de netejar-se.

Gavina vulgar *Larus cachinnans* tacada de fuel. Vegeu el cercle.

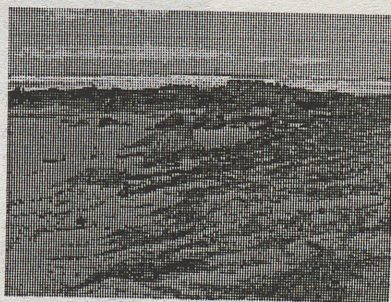
Les escandaloses xifres d'aus petrolejades que es van detectar fins fa poques setmanes a la costa gallega no es varen detectar durant aquesta setmana. Però sí que es va poder constatar l'arribada de taques de chapapote a les platges. Durant la prospecció de la costa se'n va poder comprovar l'estat.

L'arena de les platges semblava neta i esplendorosa; però el mostreig mitjançant testims verticals es planteja necessari per a poder avaluar la taxa de filtració durant l'arribada massiva de fuel a les costes. En cas que el chapapote no hagués estat retirat immediatament, l'aportació de material continu per l'onatge (més fuel o sediment) podria haver contribuït al soterrament i filtració del chapapote dipositat sobre la platja.

Les restes de fuel quedaven incrustades en la roca, en la línia de plenamar més alta, en les algues i fins i tot en els diversos organismes incrustants de les roques com són les *llepesses*, *Patella sp.* *L'Ammophila arenaria*, planta que creix en les dunes, també es va veure afectada pel desastre. En la primera línia de dunes es varen trobar plantes cremades i zones arrasades.

Llepesses

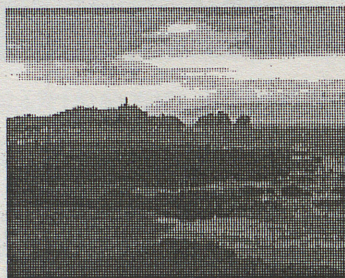

Ammophila arenaria amb chapapote

La zona prospectada es pot dividir entre zones abrigades, com és l'interior de la Ria de Camariñas, des de Muxía fins a Camariñas; i zones exposades, tota la costa des de Laxe fins a Camariñas. La zona més afectada, on encara queden grans quantitats de chapapote per retirar i l'olor d'asfalt es farà insuportable amb la pujada de les temperatures, és la zona més exposada. S'horroritza un de veure els penya-segats de l'emblemàtic far del cap Vilán recoberts de chapapote, on cria una de les últimes colònies de pingdai de bec prim de la Península Ibèrica.

Praia do Tretze

Far de Cap Vilán

El petit poble pesquer de Camelle s'ha fet famós per la penosa mort del seu adoptat alemany; qui possiblement va morir apesarat de veure la seva obra: el Museo do Alemany tacada de chapapote. I així l'han volgut deixar els habitants d'aquest poble ja que a dia d'avui encara no s'ha procedit a la retirada del fuel.

Museo do Alemany. Camella

Aquí acaba la crònica d'una voluntària que espera que aquest relat serveixi per a obrir els ulls als altres. Encara que ja no sigui notícia d'última hora, la costa encara segueix tacada de chapapote, trigarà anys a recuperar-se, i, a més, encara no s'hi ha donat una solució definitiva. S'han realitzat diverses valoracions sobre el desastre ecològic i econòmic que ha suposat l'enfonsament del petroliero Prestige i encara estam esperant les de responsabilitat política. Però del que no s'ha realitzat una valoració és del mal social i cultural que ha provocat i provocarà en els costums i formes de vida de la gent que habita aquesta costa tan castigada i tan lligada al mar.

forumAUS@

Aquesta es una nova secció, on es destacarà el o els missatges mes interessants que han sortit al Ausforum@, en els darrers mesos.

Felix de Pablo milano electrocutado 20/02/03

En relación al milano encontrado bajo un apoyo eléctrico en Mallorca queria hacer varias reflexiones e indicar la experiencia que tenemos en Menorca al respecto.

Cuando comenzamos el estudio sobre los milanos, por el año 1992, se encontraron bastantes milanos muertos bajo apoyos eléctricos, e incluso varios ejemplares que seguíamos por medio de emisores se encontraron muertos bajo torres eléctricas. En todos estos casos se determinó que la muerte habia sido por electrocución, aunque únicamente en uno de ellos se encontraron señales claras de quemaduras en los extremos de las plumas. Como

conclusión en estos primeros años se obtuvo que la mortalidad por electrocución era un problema muy importante para la especie, por lo que se llevó a cabo un convenio entre la Conselleria de Medi Ambient y GESA por el que se aislaron bastantes torres.

En los años posteriores al aislamiento se volvieron a encontrar varios milanos muertos bajo torres eléctricas, algunas de las cuales estaban aisladas, por lo que se sospechó que algo no cuadraba y se mandaron a analizar todos los ejemplares que se encontraron bajo las torres. Los resultados mostraron que todos ellos habian muerto por consumo de veneno. A partir de entonces no se ha vuelto a encontrar ningún otro milano electrocutado.

Yo creo que la mayoría de los milanos encontrados bajo torres eléctricas en los primeros años y que fueron clasificados como muerte por electrocución debian haber muerto por envenenamiento, pero esto no lo puedo probar.

También hemos mandado a analizar varios cuervos encontrados recientemente bajo apoyos eléctricos, y en algún caso se comprobó que habian muerto por veneno. En un caso conocido como es la reciente sentencia condenatoria contra cazadores en Menorca, uno de los milanos envenenados fue encontrado bajo un poste eléctrico, habiendose encontrado tambien bajo el mismo poste una paloma envenenada. El milano debio coger la paloma del campo y se fue a consumirla encima de un poste donde se encontraba seguro.

No quiero decir con esto que no puedan encontrarse milanos electrocutados, sino que hay que ser cauteloso y mandar los ejemplares a analizar antes de tomar cualquier decisión. Personalmente estoy convencido que una parte importante de los restos de aves carroñeras encontradas bajo torres eléctricas en las zonas donde hay un uso intenso de cebos envenenados (como en Baleares), han muerto por consumo de venenos y no por electrocución.

Heràldica Aucellera (III)

Llinatges amb aucells a l'escut

Jesús R. Jurado

Dibuixos de na Joana Cubí

De bon principi, mirant de no eternitzar aquesta sèrie d'articles d'entreteniment, optarem per no descriure aquells escuts en els que només sortien parts d'aucells, principalment ales (Alomar, Alemany, Alós, etc.), tot i que aquest grup és -després de les àguiles-, el més nombrós de la "heràldica aucellera". En el tercer grup més nombrós fem les figures mítiques que presenten atributs aucellers, és a dir àngels, arpies, sirenes o grius.

ANDREU

El primer blasó d'avui, que correspon al llinatge **Andreu**, du precisament un d'aquests animals fabulosos, un griu, un ésser que ja figura a mites molt antics i que és representat com a un àguila amb cos de lleó.

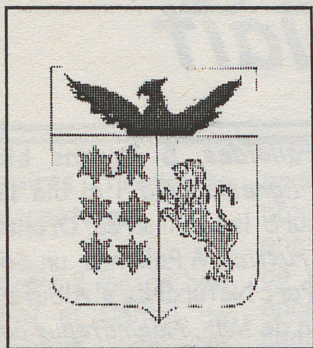
En el cas d'Andreu, el griu el veiem en postura rampant i de color negre sobre fons d'argent. Aquest blasó du, de vegades, una corona d'or i al costat, un estel del mateix color.

El primer Andreu de Balears, natural de Barcelona, ja figura a la conquesta cristiana de Mallorca i en el posterior repartiment, li tocà una alqueria de set jovades a la zona d'Artà a més de la sisena part de l'alqueria de Fornalutx. Antigament, la jovada era una mesura equivalent a la terra llaurada per un parell de bous en un dia i posteriorment va tenir altres valors segons els autors i els llocs, com per exemple setze quarterades.

* * * * *

Passem ara a un altra llinatge que ben segur que vos sonarà. Es tracta de **Bonapart** que és un cognom ja conegut i assentat a la Mallorca de mitjans segle XIV. Aquests Bonapart mallorquins son vertaderament els avantpassats del famós emperador Napoleó. Parlem primer però, de l'emblema: com es veu en el dibuix, està dividit en tres parts veient-se a d'alt (en cap), mitja àguila negra en camp d'or, i a baix partida, a una banda amb sis estels d'or sobre fons blau i a l'altra, en camp de gules (vermell), un lleó rampant d'argent.

El rei Martí I, de la corona catalano-ara

BONAPART

gonesa, que va regnar entre 1.395 i 1.410, fou el darrer rei d'aquest país abans de la trencadissa del Compromís de Casp. En data de 23 de juliol de 1.409, el monarca, dit l'Humà, nomenà al notable jurista mallorquí Hug Bonapart com a governador i regent de Còrsega que més endavant, en 1.419 va vendre tot els bens que deixà a Mallorca tot i seguint la seva decisió d'establir-se definitivament en terra corsa. Tot apunta a pensar que aquest mallorquí, el primer Bonapart cors, fou l'avantpassat de'n Napoleó. Per uns documents de l'any 1.752 procedents d'Ajaccio, se sap que aleshores hi havia encara membres d'aquest llinatge com podien ser "Hernán Bonaparte i Carles Bonaparte, ambdós casats a Toscana". Aquest darrer, Carles, podria ser molt bé el pare de l'Emperador dels francesos, nascut a Ajaccio (Còrsega), en 1.769.

Pel que fa als que quedaren a Mallorca, el llinatge desapareix amb Baptista Bonapart, que en no tenir descendència masculina, es perdé el cognom. Fou Veguer de l'illa fins a 1.530 (els veguers eren magistrats que administraven la justícia civil i criminal), any en que fou nomenat Conseller per la part dels cavallers.

Tancarem el capítol d'avui amb el llinatge **Busquets**, essent el primer assentat conegut a les Illes, un Guillem Busquets que a l'any de 1.410, figura com a tresorer a Mallorca (quasi res diu el diari!), de la enèrgica reina Maria de Luna, esposa del rei Martí I l'Humà del que ja hem parlat abans. Altre membre notable d'aquesta família fou Aina

BUSQUETS

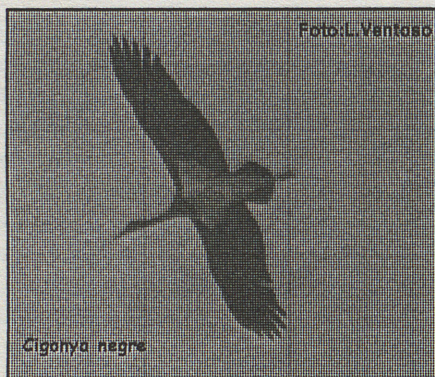
Busquets que, en 1.485 professà com a religiosa i fundà el convent de les Jerònimes.

L'escut dels Busquets és tot daurat, figurant en el centre del mateix, un arbre desenvolupat tot ell de sínople, és a dir verd. A cada costat del tronc, segons uns, o de les arrels, segons altres, hi ha un aucell negre volant (no sabem si mèl·lera o estornell, o cap dels dos), el cas és que ni Bosquet ni Busquet tal pareix que figurin com a nom local de cap aucell en els Països Catalans, així que el llinatge es deu referir més bé al diminutiu de bosc i d'aquí l'arbre que destaca com a tema principal de l'emblema.

L'Aguait

En aquesta secció tendreu un resum de les observacions més interessants que s'han produït aquests darrers mesos a Mallorca.

GENER

L'any 2003 va començar amb dues observacions interessants al Parc Natural de s'Albufera, una cigonya negra, *cigonya nigra*, i una oca rossi, *anser rossii*. Aquesta es una espècie que cria al Canadà àrtic, però ha agut cites a Europa en els darreres anys. També destacar que en el recompte de aquàtiques dins el Salobrar es varen contar 64 ànneres blanques, *Tadorna tadorna*, una xifra record.

FEBRER

Dins el Parc Natural de s'Albufera se va observar un exemplar de Toret,

Ardea ralloides, 5 Agrons blancs grossos, *Egretta alba*, i el dia 19 es varen veure les primeres Oronelles, *Hirundu rustica*. A Pollença un Soterí gros i al Parc Natural de s'Albufera una Garsa de Mar, *Haematopus ostralegus*.

MARÇ

Podem dir que la migració ha començat amb el pas de les primeres Falzies, *Apus apus*, i Falzies reials, *Apus melba*, amb cites a Ses Fontanelles i s'Albufera. En el Salobrar de Campos un Corriol gros, *Calidris canutus*, 11 Flamencs, *Phoenicopterus ruber*, i nombroses concentracions de Corriol variant, *Calidris alpina*, Corriol menut, *Calidris minuta* i Batallaires, *Philomachus pugnax*.

Es Busqueret se queixa

Rapinyaires tirotejats per escopeters:

Els darrers 3 mesos han ingressat al Centre de Recuperació de la Fundació Natura Parc un falcó (*F.peregrinus*), dos esparvers (*H.pennatus*) i un xoric (*F.tinnunculus*) tirotejats per escopeters. Aquests aucells han estat intervinguts per mirar de ser recuperats. Actualment s'estan guarint de les seves ferides, i un dels esparvers ha estat alliberat recentment.

Aquest darrer ha estat equipat amb un emissor per part del GOB, que en farà un seguiment periòdic per evaluar el seu estat i comprovar l'èxit de l'alliberament.

Caça i ralles a Es Salobrar de Campos i Son Real:

Els limícoles de Es Salobrar de Campos continuen compartint aquest magnífic espai amb alguns caçadors de tant

en tant. Per si això no fos prou, alguns ornitòlegs ens diuen que els rallyes de cotxes i motos son encara habituals dins els camins de terra.

Es Busqueret es demana si serveix de qualque cosa que Es Salobrar sigui ANEI i ZEPA, o necessita una major protecció com per exemple Reserva Natural.

També a Son Real, s'han pogut observar el darrer any (i els anteriors) caravanes de cotxes fent brusques i destruint les dunes sense cap control.

Les poques colles de tirurillo (*C.alexandrinus*) que encara hi queden hauran de fer les maletes definitivament si l'administració no hi posa remei.

Polígons industrials : Una nova forma d'agressió als ecosistemes.

L'Ajuntament d'Alcudia (PSOE-UM), ha donat un

fort impuls al futur polígon industrial que es vol construir aferrat a S'Albufera. Aquest polígon, tindrà una superfície de més de 200.000 metres quadrats!!!, i pot afectar greument a la zona humida més important de les Balears.

El Consell de Mallorca ha desestimat un recurs del G.O.B que intentava aturar el desastre.

Altres ajuntaments com els de Felanitx (600.000 metres quadrats), Santanyí (més de 270.000m), Sa Pobla, Manacor... , també s'apunten a la nova febre dels polígons.

Tots aquests futurs polígons es volen ubicar a llocs d'alt valor ecològic i paisatgístic, i poden afectar en tots els casos a zones d'interès per a les poblacions d'aucells.

La majoria d'aquestes recalificacions, no responen a una necessitat real de sòl industrial, si no a maniobres especulatives per fer pujar el valor dels terrenys.

Interès General o particular ?.

Qui ha fet l'Ornitologia de l'Arxipèlag ?

(III)

Cristòfol Vilella i Amengual, naturalista, pintor i taxidermista

Jesús R. Jurado

Aquest pioner de les nostres ciències naturals, nasqué a Palma l'any 1.742 i fou tocat de molt nin per les belles arts. Seguint les seves inclinacions, tot d'una que acabà els seus primers estudis, partí de cap a Madrid ingressant a la Reial Acadèmia de Belles Arts de San Fernando. Allà perfec-

Mallorca a més d'una sèrie d'aus naturalitzades. A partir d'aquí s'inicia una estreta relació amb el Real Gabinete de Historia Natural, nom primitiu de l'actual Museo Nacional de Ciencias Naturales, que fou creat pe'n Carles III en 1.772 i que era dirigit pel seu promotor Pedro F.

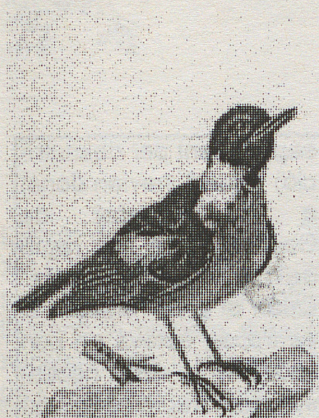
l'esmentat Gabinet, a la qual cosa el naturalista es dona en cos i ànima. Arribà a ser un notable taxidermista, aplicant totes les tècniques més avançades i millorant-les, experimentant així mateix, amb no poques noves substàncies. A part de làmines i quadres, envià al Gabinet d'Història Natural (Real Museo a partir de 1.815), nombroses espècies dissecades entre les que destaquen dues Grues damisel·la, *Anthropoides virgo*, caçades pel mateix Vilella, als estanys de Santa Ponça una i als de Sa Porrassa l'altra i encara pogué enviar una tercera *Damisela de Numidia*, que era el seu nom d'aquell temps, viva. I no tan sols eren aucells: fins i tot envià de cap a Madrid un *vey marí* naturalitzat, quan encara aquest animal no havia estat descrit per la Ciència, cas que es repeteix amb el Falcó d'Eleonor: a l'any 1.778 escriu en Vilella una nota adjunta a un espècimen enviat a Madrid, "*El Alcon de mar llamado Falcó en esta isla..., los de*

ciona els seus coneixements junt a noms com Bru, Bayeu o Goya, acabant com a deixeble de A.R. Mengs, mestre pintor de la Cort de Carles III. Torna a Mallorca en 1.773 i envia al Rei dos llibres de làmines a l'aiguada, d'aus, peixos i plantes de

Dávila. Aleshores Cristòfol Vilella rep l'encàrrec del Príncep Carles (el futur rei Carles IV), de dedicar-se a dibuixar i pintar del natural, elements de la nostra natura, recol·lectant espècimens de minerals, plantes i animals de tota casta per enviar-los a

esta casta solo habitan en los peñascos de la orilla del mar, en donde se crian

grandes cazadores de pájaros y palomas por estar continuamente haciendo presas de ellos al tiempo de tomar tierra los que vienen de las costas de Argel y Berberia... Era l'any 1.778 i l'italià Giuseppe Gene no va fer la descripció de l'espècie fins a 1.834.

A l'any 1.779 li cedeixen una casetona a prop de la mar per poder treballar en les preparacions, dessecacions i naturalitzacions que després remetia a Reial Gabinet. Aquesta caseta arribà a ser amb el temps "Ca'n Vilella", el primer habitatge residencial de El Terreno, del qual es conserva encara -increïble!-, la porta amb la data de construcció i un blasó amb les armes reials, tot "adornat" amb les restes d'un rètol llu-

minós de l'Hostal Britania i d'un altra hostal, el Paraíso del Mar. Avui, a més, hi ha un rètol de l'ajuntament de Ciutat, anunciant l'enderrocament de la relíquia amb data de 25 d'octubre de 1.999, en un clar reflex de quina cura es té de la cultura i de les personalitats que l'han feta possible en aquesta terra. Amb tot, l'arc de Ca'n Vilella encara no ha estat emvestit

per les excavadores.

Cristòfol Vilella, en les seves descripcions, maneja els conceptes de biòtop i d'espècie i la influència d'un sobre l'altre, amb llenguatge propi i afegint sempre el nom mallorquí de les coses. Mai arribà a emprar la nomenclatura binomial d'en Linné que a poc a poc, s'anava imposant entre els científics.

De cap a l'any 1.784 escriu una Historia del Reino Animal, Vegetal y Mineral de Mallorca i en els seus catàlegs arriben a figurar a prop de cinquanta espècies d'aus. Es preocupà per la pesca del corall i pels abusos de la pesca il·legal, feu algunes prospeccions arqueològiques i recol·lectà fòssils que ell imaginava com a restes d'animals

marins que havien quedat sobre terra després del Diluvi. Vilella pintà paisatges i natures mortes, i qualque quadre de temàtica religiosa com els de la Sagrada Família de la església d'Establiments, essent també l'autor del llibre Trajes de los naturales de la isla de Mallorca amb nombroses làmines. Algunes col·leccions dels seus dibuixos es conserven a la Biblioteca del Palau Reial, de Madrid i un grup d'olis figuren al museu de l'Acadèmia de San Fernando.

El dia 2 de gener de 1.803, Cristòfol Vilella morí a Palma i fou enterrat a l'església de Sant Miquel. Està considerat com a un dels principals col·laboradors en la consolidació i engrandiment de l'actual Museo Nacional de Ciencias Naturales, per la qual cosa, en 1.995, aquella Reial Acadèmia de Belles Arts de Sant Fernando, de Madrid, li dedicà l'exposició "Cristóbal Vilella y la fundación del Gabinete de Historia Natural en el siglo XVIII". Aquí gairebé no sabem qui és però té dedicat un carreró d'una dotzena de portals i es conserva l'arc de la porta de ca seva, amenaçada d'enderrocament oficial. La tomba tampoc l'hem poguda trobar.

NOTICIES DEL MÓN

Fronteres Verdes dins els Balcans

Els grups Búlgars "Milvus" i "Green Balkans" estan duent a terme un projecte internacional anomenat "Green borders in the Balkans", Fronteres Verdes dins la zona dels Balcans. Amb aquest projecte volen intentar reduir el màxim possible el tràfic d'espècies d'aucells que passen per les seves fronteres.

D'ençà que es va començar aquest projecte, ha hagut dos rescats interessants. El primer, un jove de segon any d'Aquila daurada, aquila chrysaetos, amb una feri-

da d'escopeta a una ala. La persona que la tenia la volia per dissecar!. Després de curar li la ferida, va ésser transferit al grup "Milvus" que el varen tenir durant dos mesos dins una gabia, aïslat del contacte humà. Després es va transferir a una altra gabia, ja a les muntanyes, durant dos dies, i es va lliurar amb èxit.

L'altre rescat interessant va ésser una Aquila marina, Haliaeetus albicilla. També era un jove de segon any, que havia estat trobat per uns nins en un estat molt pobre

segurament per desnutrició) i que l'havien donat a la Societat de Caçadors de la regió de Vrancea, Romania. Quan el grup "Milvus" el va trobar, estava en bon estat i no va ésser necessari cap tractament, així que es va deixar lliure. Duia anelles de color de Moscou.

Per més informació podeu consultar la pàgina web:

www.milvus.ro
milvus@fx.ro

Aguila peixatera fa historia

Un Aguilà peixatera, *Pandion haliaetus*, anellada de poll a un niu a Stirlingshire, Escòcia, a fet historia quan ha esquivat l'Oest d'Àfrica durant la seva migració de tardor, on va aparèixer a les Illes de Cabo Verde, situat a 400 milles de la costa del Senegal. Es la primera vegada que un exemplar de la població escocesa es trobada en aquest lloc.

P. Gardies / N&T

Anellament

Jaume Bonnin

L'equip d'anellament del GOB va realitzar a l'any 2002 dues campanyes d'estudi del pas migratori mitjançant l'anellament; la primera durant el pas prenupcial i duita a terme al Parc Nacional de Cabrera i la segona al pas postnupcial al Parc Natural de Dragonera.

L'objectiu d'aquestes campanyes és aconseguir el màxim d'informació (dades fonològiques i biomètriques, activitat diària i estat físic, moviments migratoris...) de l'espècies, principalment passeriformes, que creuen les illes.

La campanya primaveral que es realitzà al Parc Nacional de Cabrera començà el 18 d'abril i finalitzà el 17 de maig (30 dies). Es col·locaren 10 filats verticals amb un total de 240 mts quadrats. Es capturaren 1.732 aus, corresponents a 45 espècies i 18 famílies. Es va recuperar un busqueret mosquiter (*Sylvia borin*) amb anella suïssa el 9 de maig.

Les espècies més capturades foren; el

Ullat de bou gros (*Phylloscopus trochilus*) amb 340 individus, el coarrotja (*Phoenicurus phoenicurus*) amb 202 anellaments i el busqueret de capell (*Sylvia atricapilla*) amb 161. El màxim de captures es va produir durant la segona quinzena d'abril essent el dia 24 el de major nombre de captures (133 aus).

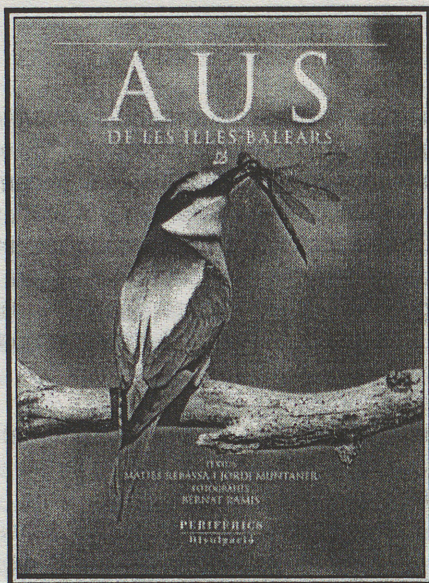
Durant la tardor, del 1 al 30 d'octubre, es va dur a terme la campanya postnupcial al Parc Natural de Sa Dragonera. Es col·locaren 12 filats verticals amb un total de 288 mts quadrats. El nombre de captures va ésser de 354 aus corresponents a 30 espècies i 12 famílies.

El ropit (*Erithacus rubecula*) va ésser la espècie més capturada amb 167 exemplars, a continuació venen el busqueret de capell (*Sylvia atricapilla*) i el coarrotja de barraca (*Phoenicurus ochruros*) amb 40 i 30 captures respectivament.

El nombre de captures ha estat inferior a campanyes anteriors.

Es Busqueret recomana...

Jesús R. Jurado

És aquest un llibre de divulgació sobre les aus de l'arxipèlag que alguns hem tingut que descobrir per casualitat a les llibreries. Podem dir que a molta gent ha agafat per sorpresa ja que ni als cercles ornitològics per on habitualment es mouen els autors, molts res en sabien. Fins i tot no hi ha hagut presentació ni tan sols amb els seus companys de tantes tertúlies i sortides, ni molt menys campanya de llançament. Bé, totes les sorpreses

siguin com aquesta.

És un llibre de gran format, és un llibre de regal, d'impeccable presentació, imprès en bon paper i ple a vessar de grans fotografies d'aucells. És, per tant, un llibre car i aquí hem de dir que si les seves característiques i aparent manca d'ajudes institucionals, encareixen encara més el producte, s'ha de lamentar que les passes fetes per aconseguir alguna bonificació pels més directament implicats en la orni-

tologia, hagin estat tan estèrils.

Molts coneixem als autors de l'obra ja que fa molt de temps que tresquen la natura de les illes però a més, a les solapes del llibre, s'agraeixen uns resums biogràfics en els que, a més de mostrar-nos la seva preparació, destaca una ben curiosa coincidència: a cap de les tres notes figura la condició de socis del GOB dels autors, alguns ben veterans. Els molts d'anys de treball i

observació dels responsables de la part escrita són l'aval d'uns ornitòlegs més que preparats pel nivell divulgatiu que s'ha triat per l'obra, i pel que fa a l'autor de les imatges, la qualitat dels seus treballs l'ha duit a ser un dels referents indefugibles de la fotografia de l'entorn a les nostres illes.

En endinsar-se en el llibre algú pot tenir la sensació de que a l'hora d'enquadernarlo, s'han perdut alguns plecs de fulls. Molts de lectors poden trobar que massa aviat s'entra de ple en un llistat d'espècies, sense situar-nos abans, a través d'un parell de capítols, dins el món dels aucells. Pensem que un parell de pàgines parlant-nos de l'origen de les aus, una mica de la seva anatomia, les grans regions ornítiques, grans trets de la seva vida com la migració, biogeografia insular i protecció del territori, etc., etc., haurien enriquit moltíssim el contingut general del llibre, reduït així a la descrip-

ció d'un llistat d'espècies amb només algunes pinzellades d'aquests grans temes que suggerim. Reialment pareix com a una mica contradictori que si els autors, en base al nivell del llibre, consideren tots aquests temes com a sabuts, com no aprofiten per carregar les tintes en el llistat, fent-lo més extens i més profund.

De les quasi 350 castes d'aus citades a l'arxipèlag, el llistat, com a peça fonamental del llibre que vos presentem, fa una selecció de 185 espècies que són tractades amb una fitxa "personalitzada" i unes cinquanta més, de les que s'aporta algun detall. Cada una de les fitxes recull alguns dels nostres noms d'aucells i la descripció dels individus de cada espècie. La presència a l'arxipèlag és l'apartat de la fitxa que més dades aporta i s'enyora un text més llarg, i així mateix són ben interessants les línies dedicades als aspectes conservacionistes que afecten a cada una de les espè-

cies tractades.

Pel que fa al tema de les imatges que en un llibre d'aquestes característiques, sense dubte pareixen tenir més protagonisme que el text, fugint de ser allò de Una espècie = Text + Foto, haurem de convenir que el fet de no coincidir moltes imatges a la pàgina de la seva espècie, convida a un inici de confusió. En aspectes no sempre imputables als fotògrafs, llevat d'algunes excepcions, les fotografies són totes d'una gran qualitat amb poques concessions al entorn de l'animal retratat; precisament aquests primers plans són una de les constants en el quefer de'n Bernat Ramis.

Tot i resumint, "Aus de les Illes Balears" és un llibre que s'ha de tenir. Els que s'inicien en la observació dels aucells hi trobaran un bon ajut i els que "ja en saben", sabran més i a més gaudiran d'unes imatges excel·lents.

Títol: AUS DE LES ILLES BALEARS

Autors: Maties Rebassa, Jordi Muntaner i Bernat Ramis. 2.002

Editorial: Ed. PERIFÈRICS/Divulgació, Palma de Mallorca.

275 pp. ISBN: 84-95572-26-5

NOU ATLES DELS AUCELLS NIDIFICANTS DE MALLORCA

Toni Muñoz

L'any 1997 el GOB publicà l'Atles dels aucells nidificants de Mallorca i Cabrera, fruit d'incomptables hores d'observació realitzades per més de 250 ornitòlegs al llarg de 12 temporades de nidificació (1983-1994). Aquesta obra és de referència obligada quan es parla de distribució territorial de les diferents espècies reproductores a Mallorca.

Nou anys després de la darrera temporada de cria contemplada per l'estudi, es fa recomanable una revisió a fons de la informació disponible sobre les espècies que crien a Mallorca. Aquests darrers anys han estat varies les espècies que s'han incorporat a la nostra avifauna nidificant (*Ardeola ralloides*, *Bubulcus ibis*, *Egretta garzetta*, *Anas chlypeata*, ...).

Per això enguany posam en marxa l'elaboració d'un nou atles, amb una sèrie de modificacions que, esperam, contribueixin a aconseguir un resultat encara millor. El canvi més important segurament és que la quadrícula utilitzada és la de 5x5 km, molt més afinada que la de 10x10 utilitzada en el primer atles. Això multiplica la feina de prospecció gairebé per 4, però dona un detall molt més recomanable per a un territori no massa gran com és el nostre.

Els que ja participaren en l'elaboració del primer atles trobaran també diferències en el codi utilitzat per qualificar les observacions, ja que hem adoptat el que s'ha utilitzat als darrers grans atles realitzats a Espanya (el de SEO-Birdlife i el de l'Institut Català d'Ornitologia).

Per aquest importantíssim projecte és fonamental comptar amb la col·labo-

ració de totes aquelles persones que estiguin interessades i puguin aportar observacions de camp. Per això des d'aquí feim un crit a la participació, demanant a totes les persones interessades que es posin en contacte amb nosaltres per detallar-les el projecte i, si estan disposades, d'assignar-les una zona. Cridau al GOB (971 721105) i demanau per Manolo Suárez o Toni Muñoz, o bé contactau per correu electrònic: ornitologia@gobmallorca.com.

Tota la documentació necessària (instruccions, codis, cartografia general, fitxes d'observació) la trobareu a l'adreça <http://www.gobmallorca.com/ornit/atles>.

Esperam comptar amb vosaltres.

Portada de l'atles publicat l'any 1997

Agenda

BEQUES PER A TRABALLS D'INVESTIGACIÓ SOBRE ORNITOLOGIA 2003

El GOB convoca anualment unes beques per una quantitat total de 1.500 Euros. El camp d'investigació serà l'ornitologia entesa des de qualsevol dels seus aspectes. Es donarà prioritat a aquells projectes que presentin un clar interès en el camp de la conservació. La presentació dels projectes es farà abans del 15 d'abril de 2003.

Per més informació a les oficines del GOB a Palma.

FOTO-BOTÀNICA 2003, VII CONCURS FOTOGRÀFIC

TEMA:

Flora endèmica de les Balears

Premi especial:

**Paisatge i flora de penya-segats i roquissars;
plantes rupícoles i fissurícoles.**

*Podran concursar tots els
aficionats i professionals de
la fotografia.*

Premis: 1er 400 Euros

2^{on} 270 Euros

3er 180 Euros

Premi especial 240 Euros

Les obres hauran d'ésser lliurades a:

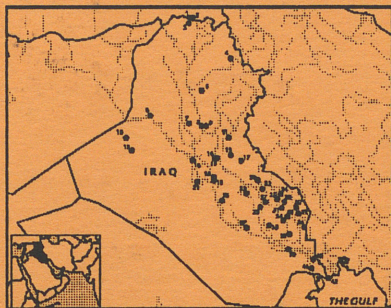
Sóller: Recepció del JBS, tel 971 634 014

Palma: Consell de Mallorca tel 971 173 700

Data límit 23 d'abril de 2003

Àrees Importants per a les Aus a l'Iraq

Abans de la seva quasi total destrucció entre 1.991 i 2.002, els 15.000 Km² de les zones humides mesopotàmiques formaven un dels ecosistemes humits més extensos d'Euràsia. Constituïen un sistema interconnectat de llacs d'aigua dolça, marjals i prats d'inundació al llarg dels llits dels rius Tigris i Eufrates, que s'estenien des de Bagdad en el nord fins a Bàssora en el sud.

A hores d'ara a penes resten 50 Km². Aquests vestigis encara conservarien la capacitat d'ajudar en la recuperació de les zones humides. L'informe del Programa Ambiental de les Nacions Unides "Les zones humides mesopotàmiques", mostra com la destrucció dels esmentats prats en els anys noranta va tenir un efecte devastador sobre la fauna silvestre i la població, amb importants implicacions per a la biodiversitat global, des de la Sibèria fins al sud de l'Àfrica.

Mamífers i peixos que tan sols existien en aquella regió, es consideren extingits a l'actualitat. Les pesqueres properes a les costes del nord del Golf Pèrsic, dependents de les maresmes per ser aquestes, àrees de fresa, també han experimentat un profund declivi.

Iraq alberga 42 Àrees Importants per a les Aus i 1 Àrea d'Espècies Endèmiques per a les Aus, a més, a les seves zones humides, hi han 3 espècies d'aucells endèmics i 16 espècies d'aus amenaçades a nivell mundial.

Per mes informació:

http://www.birdlife.net/news/pritem_display.cfm?NewRecID=789&NewType=P

